

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ-ФІЛОЛОГІВ ЗАСОБАМИ БІБЛІОТЕЧНИХ РЕСУРСІВ

У статті розглянуто питання організації дослідницької діяльності майбутніх викладачів-філологів засобами бібліотечних ресурсів і формування дослідницьких умінь у процесі цієї діяльності. Значення проблемного та розвивального навчання для ефективності формування пошукових умінь студентів. Визначено педагогічні умови формування дослідницьких умінь майбутніх викладачів-філологів засобами бібліотечних ресурсів з урахуванням проблемного та розвивального навчання.

Ключові слова: дослідницька діяльність, пошукова діяльність, дослідницькі вміння, викладачі-філологи, бібліотечні ресурси, педагогічні умови формування дослідницьких умінь.

Постановка проблеми. Проблема формування дослідницьких умінь викладачів-філологів є одним із важливих завдань, яке має реалізувати вища школа. Адже саме підготовка викладачів-філологів передбачає формування знань, умінь і навичок, необхідних для його подальшої професійної діяльності, активізації мисленнєвої та пошукової діяльності, дослідницьких умінь, творчого пошуку тощо. З огляду на це, кожен майбутній викладач-філолог має осмислити сутність педагогічних і філологічних явищ і процесів, що є неможливим без пошукової (дослідницької) діяльності. Саме викладач, у тому числі філолог, повинен знаходитись у творчому пошуку, досліджувати, використовувати нові наукові досягнення у своїй діяльності.

Аналіз актуальних досліджень. Питання необхідності формування у студентів дослідницьких умінь вивчали низка вчених: В. Астахова, Н. Ничкало, П. Олійник, О. Пехота, В. Рябець, С. Сисоєва, М. Солдатенко, В. Степура та ін. Питання залучення студентів до дослідницької діяльності у процесі професійної підготовки розглядали О. Абдуліна, В. Бондар, Л. Виготський, П. Гальперін, І. Зюзіна, А. Ліненко, С. Мартиненко, Л. Пуховська, О. Савченко, С. Сисоєва, Г. Тарасенко, Л. Хомич, Л. Хоружа, П. Щербань, І. Шапошнікова та ін.

Мета статті – визначення педагогічних умов формування дослідницьких умінь майбутніх викладачів-філологів засобами бібліотечних ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Занурення в дослідницьку діяльність є проявом сформованих дослідницьких умінь. Крім знань і вмінь, дослідницька діяльність повинна характеризуватися такими структурними елементами (компонентами) як мотиваційний, інтелектуальний, вольвий, цілеспрямований, організаційний. Метою дослідницької діяльності є набуття дослідницьких умінь, крім того, у процесі вказаної діяльності особистість набуває нового рівня знань, умінь і навичок. Слід зазначити, що оскільки дослідницька діяльність є специфічним способом діяльності, тому

потребує особливої організації навчальної діяльності. Унікальним є те, що для провадження дослідницької діяльності реалізується пізнавальна, пошукова й розумова діяльність.

Досягненню сформованості дослідницьких умінь у майбутніх викладачів-філологів, на нашу думку, багато в чому залежить від сформованості їх інформаційної культури, а також уміння користуватися бібліотечними ресурсами, від уміння самостійно знаходити, опрацьовувати й використовувати інформацію у процесі навчання. Але формуванню дослідницьких умінь майбутніх викладачів-філологів засобами бібліотечних ресурсів не приділялось достатньої уваги, оволодіння ними не виділялось як окремий компонент навчання, а тому фактично не контролювалось і не оцінювалось.

Дослідницькі вміння розуміємо як сукупність знань, умінь і навичок, а також властивість особисті, яка здатна до пошуково-дослідницької діяльності. Проявами вказаної діяльності є інтерес до неї, цілеспрямованість, сміливість, здатність правильно формулювати висловлювання, розвиток творчого мислення тощо.

Так, у положенні про організацію навчального процесу у ВНЗ наголошується на тому, що одним з основних чинників підготовки висококваліфікованих кадрів відповідного профілю є саме дослідницька діяльність [4]. Отже, в майбутнього викладача-філолога має бути сформовано науковий світогляд, засвоєно основи наукових досліджень, розвинене творче мислення.

Проблему бібліотечного та інформаційного забезпечення освітнього процесу вивчали такі вчені, як В. Ільганаєва, Н. Пасмор, В. Пашкова, М. Слободяник, А. Чачко та ін.

Так, бібліотечні ресурси є одним із важливих чинників формування дослідницьких умінь майбутнього викладача, адже саме завдяки їм він зможе легко розв'язувати теоретичні та практичні завдання; зберігати та поширювати інформацію; готувати особистість до ефективного використання інформації у процесі пошукової діяльності, яка полягає в постановці питань, розв'язанні проблем і проблемних завдань, закладених у навчальних програмах і підручниках, проблемного викладу й пояснення матеріалу вчителем, і виражаються в різноманітній самостійній роботі дітей.

Саме бібліотечні ресурси дозволяють викладачеві постійно поглиблювати та збагачувати свою професійну діяльність. Мета бібліотечних ресурсів – скоординувати діяльність майбутнього викладача у великому потоці інформації, розвивати читацькі інтереси, познайомити з літературою різних напрямів, що дозволить розвивати світоглядні вподобання майбутніх викладачів, сформувати їх читацьку культуру тощо. Бібліотечні ресурси допомагають сформувати бібліографічні навички, які допомагають орієнтуватись у спеціальній літературі, а також стежити за

поповненнями з методики викладання мови й літератури, розробок уроків, різних заходів, методичної літератури [1].

Крім того, на нашу думку, бібліотечні ресурси відіграють значну роль під час навчання у ВНЗ, під час підготовки до практичних та семінарських занять, написання рефератів, магістерських робіт, а також у науковій діяльності (написанні тези та статей, матеріалів доповідей, підготовці мультимедійних презентацій тощо). Але основним є те, що студент повинен не просто вибрати інформацію, але вона має бути актуальною, якісною та влучною.

Місцю бібліотечних ресурсів у діяльності педагога вивчали С. Бондар, В. Нейман, І. Куштаніна, Н. Рева, Н. Серебров, А. Стрельнікова, Є. Ульянова, С. Шматова та ін. Бібліотечні ресурси є динамічними, адже залежно від розвитку освіти, бібліотечні ресурси розширюються та поповнюються. Сьогодні велика кількість бібліотечних ресурсів наявні в електронному форматі й розміщені на різних веб-сайтах всеукраїнської та всесвітньої мережі бібліотек, а також на інших веб-сайтах. Сьогодні в інтернеті розміщено багато різноманітної інформації, зокрема методичної з різних предметів і навчальних дисциплін (державні стандарти, положення, навчальні й робочі програми, підручники, посібники, поради, методичні рекомендації тощо). Отже, бібліотечні фонди відображають діяльність ВНЗ і швидко реагують на різноманітні вимоги та зміни в навчальному процесі.

Педагогічними умовами формування дослідницьких умінь майбутніх викладачів-філологів засобами бібліотечних ресурсів є розуміння дослідницької діяльності (мети, завдань, змісту та способів виконання). Викладачеві слід детально пояснити зміст, завдання, навести приклади виконаних раніше завдань і способів виконання найкращих робіт. Отже, у кожного студента має бути сформоване свідоме ставлення, готовність до вироблення дослідницьких умінь засобами бібліотечних ресурсів, інтерес з метою ефективного виконання дій, спрямованих на розв'язання дослідницьких завдань. Важливою педагогічною умовою формуванню дослідницьких умінь викладачів-філологів є організація проблемного (активне ставлення до набуття знань, розвиток самостійної пізнавальної та пошукової діяльності, виконання дослідницьких завдань) (Ю. Бабанський, М. Данилов, І. Лернер, М. Махмутов, А. Матюшкіна, Н. Менчинська, В. Оконь, М. Скаткін, А. Фурман, А. Хуторський та ін.) та розвивального навчання (пізнавальна діяльність студентів, їх діяльність спрямована на спостереження, порівняння, групування, класифікацію, вміння робити висновки, виявлення закономірностей тощо, тобто наукову діяльність) (Л. Занков) [2; 3].

Слід зазначити, що основним методом розвитку теоретичного мислення майбутніх викладачів є пошуково-дослідницький метод, за допомогою якого необхідно сформулювати дослідницькі вміння. Головною умовою є також практична готовність студентів, їх позитивна мотивація у виконанні дослідної роботи, а також ініціативність, самостійність.

Отже, бібліотечні ресурси є важливим чинником (компонентом) підготовки майбутніх викладачів-філологів, адже спрямовані на своєчасне забезпечення необхідним матеріалом, крім того вони є важливим засобом формування комунікативної культури, що особливо важливим є у підготовці викладача-філолога. Так, бібліотечні ресурси сприяють розвитку пошукових умінь, умінь відбору, аналізу й використання інформації, розкриває неоціненні можливості для розвитку в його професійній діяльності. Викладачам необхідно поширювати пізнавально-дослідницький досвід майбутніх викладачів-філологів, а також сприяти максимальному його виявленню, використанню та подальшому збагаченню. Крім того, важливим є те, що ефективність формування дослідницьких умінь викладачів-філологів засобами бібліотечних ресурсів підвищиться за умов використання проблемного та розвивального навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар С. П. Роль бібліотеки у підготовці майбутнього вчителя [Електронний ресурс] / С. П. Бондар. – Режим доступу : <http://www.kpi.kharkov.ua/archive>.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник [Електронний ресурс] / І. М. Дичківська. – Київ : Академвидав, 2004. – Режим доступу : <http://ebk.net.ua/> http://msk.treko.ru/show_dict_531.
3. Махмутов М. И. Проблемное обучение. Основные вопросы теории / М. И. Махмутов. – М. : Педагогика, 1975.
4. Положення про організацію навчального процесу у ВНЗ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minagro.gov.ua>.

РЕЗЮМЕ

Цун Чжоу. Педагогические условия формирования исследовательских умений будущих преподавателей-филологов средствами библиотечных ресурсов.

В статье рассмотрены вопросы организации исследовательской деятельности будущих преподавателей-филологов средствами библиотечных ресурсов и формирования исследовательских умений в процессе этой деятельности. Значение проблемного и развивающего обучения для эффективности формирования поисковых умений студентов. Определены педагогические условия формирования исследовательских умений будущих преподавателей-филологов средствами библиотечных ресурсов на основе проблемного и развивающего обучения.

Ключевые слова: исследовательская деятельность, поисковая деятельность, исследовательские умения, преподаватели-филологи, библиотечные ресурсы, педагогические условия формирования исследовательских умений.

SUMMARY

Gong Zhou. The Pedagogical Conditions of Formation of Research Skills of Future Teacher-scholar by Means of Library Resources.

In the article the question of future research faculty of philology by means of library resources and the formation of research skills during this activity is described.

The problem of formation of research skills of teachers of philology is one of the important tasks that must realize high school. After all training teachers-philologists involves building knowledge and skills needed for its future professional activity, enhance mental and search activities, research skills and creativity. Every future teacher-scholar must understand

the essence of pedagogical and philological phenomena and processes, which is impossible without search (research). That teacher, including a linguist must be in creative search, explore and exploit new scientific achievements in the work.

Engagement into research activity is a manifestation of the existing research skills. In addition to knowledge and skills, research activity should be characterized by the following structural elements (components) as motivation, intellectual, purposeful, organizational. The purpose of research is to acquire research skills, in addition, in the course a person acquires new knowledge and skills. It should be noted that since the research activity is a specific way of activity, which requires a special organization of learning activity. Unique is that for conducting research activity cognitive, mental and search activity is implemented.

The achievement of formation of research skills of the future teachers-philologists, in our view, largely depends on the formation of information culture, as well as the ability to use library resources, the ability independently to find the process and use information in training. But the formation of research skills of future teachers-philologists by means of library resources is not paid sufficient attention, mastering them is not allocated as a separate component of training, and therefore not actually monitored nor assessed.

The author defines research as the ability to understand a set of knowledge, skills and personal property that is able to search and research. Manifestations of activity are interest in it, dedication, courage and ability to formulate statements, development of creative thinking and so on.

The pedagogical conditions of formation of research skills of future teachers of philology by means of library resources in view of the problem and developing training is defined.

Key words: *research, search activity, research skills, teachers, linguists, library resources, the pedagogical conditions of formation of research skills.*

УДК 81'22'27:378.091.64-054.62

Чень Чунься

Харьковский национальный университет
имени В. Н. Каразина

СЕМИОТИКА УЧЕБНОГО ПОСОБИЯ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЛИНГВОСОЦИОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ-ФИЛОЛОГОВ

Метою статті є опис семіотичної системи посібника для формування лінгвосоціокультурної компетентності іноземних студентів-філологів. Для визначення структури «лінгвосоціокультурної компетентності» використано теоретичні методи дослідження: аналіз програм і джерел із питань методики, семіотики. Емпіричними методами дослідження (анкетування) виявлено комунікативні потреби контингенту. Сформульовано вимоги до відбору матеріалу, методики його подання й активізації. Семіотика посібника реалізує дидактичний принцип наочності, є прийомом структурування матеріалу, активізації розумової діяльності студентів. запропоновано підходи до створення довідкового апарату, подання ілюстративного матеріалу. Описано функції піктограм. Визначено напрями подальших наукових пошуків.

Ключові слова: *іноземні студенти-філологи, лінгвосоціокультурна компетентність, навчальний посібник, російська мова, семіотика.*